

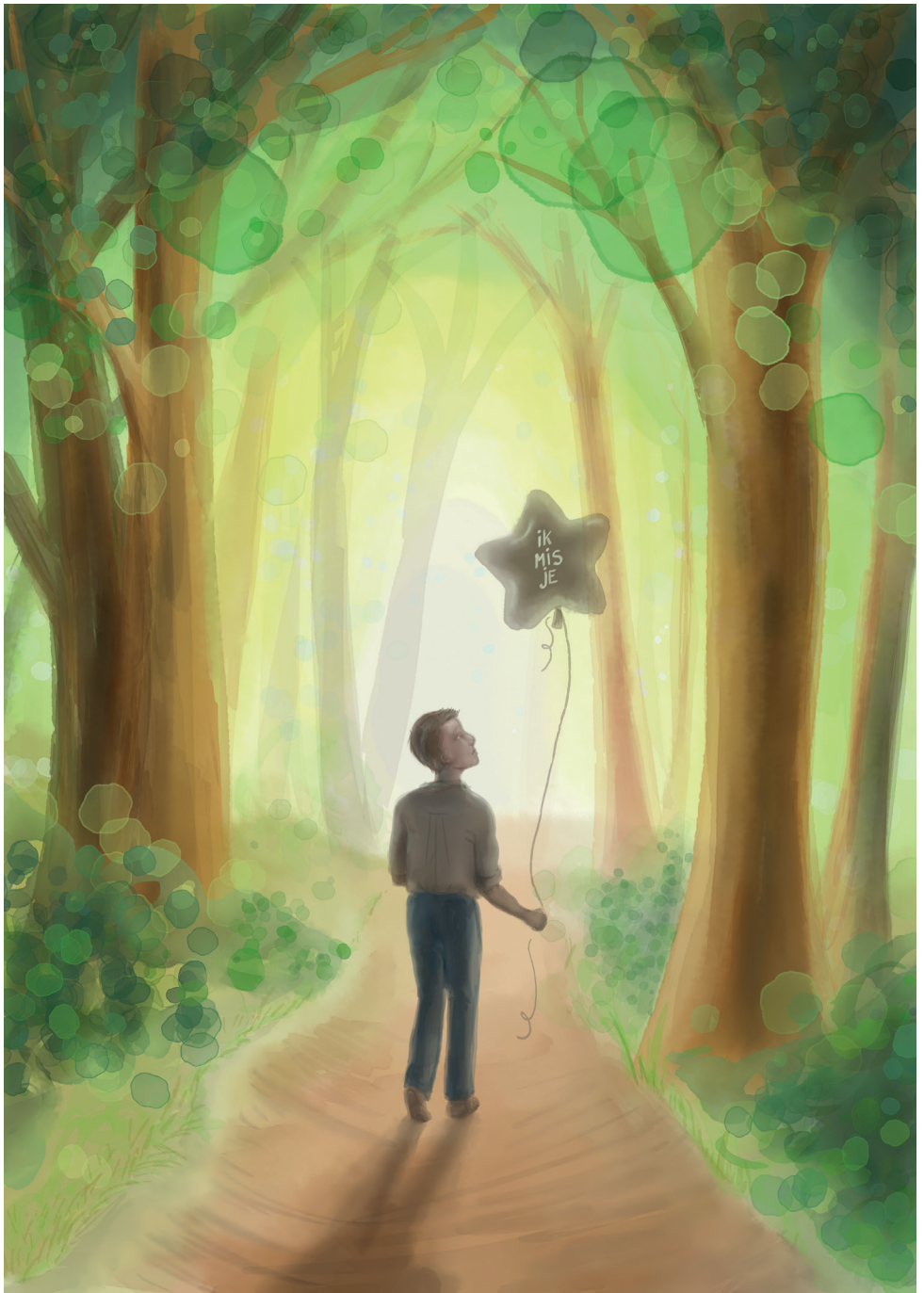
Onze band is nooit vaerbij

'JONGEREN VERTELLEN
OVER HET VERLIES
VAN HUN BROER(TJE)
OF ZUS(JE)'

Onze band is nooit voorbij

'JONGEREN VERTELLEN
OVER HET VERLIES
VAN HUN BROER(TJE)
OF ZUS(JE)'

Voorwoord

“Mama, houd je eigenlijk net zoveel van ons als van Florian?”

“Evenveel lieverd, waarom vraag je dat?”

“Omdat je altijd aan Florian denkt en hier alleen maar foto's van hem hangen. Je schrijft wel over hem, maar knutselt nooit meer met ons. Soms lijkt je er wel niet te zijn!”

Dit gesprek vond een half jaar na het overlijden van Florian plaats.

En gelijk werd ik met beide benen op de grond gezet... Wat ben ik daarvan geschrokken! Mijn andere kinderen zijn er ook nog en zij hebben mij meer nodig dan ooit!

Onbedoeld kwamen zij in de schaduw van hun overleden broertje te staan, terwijl zij juist in het zonnetje zouden moeten staan.

De foto's van Florian werden toen vervangen door foto's van alle vier mijn kinderen en ik probeerde sindsdien veel tijd voor de kinderen vrij te maken.

Mijn dochter Elinde van 8 jaar schreef en tekende dit erover:

Mijn zusje Celeste ^{love celeste}

Toen broertje Florian overleed lag hij in de box. Zijn handjes waren koud en zijn hartje klopte niet meer. Zijn oogjes waren dicht. papa en mama waren heel verdrietig dat zij ze nu nog soms. Maar mijn kleine zusje Celeste was ook erg verdrietig. Ze miste heel erg haar broertje Florian. hij was haar allerliefste tweelingbroertje. Ze huilde heel vaak. ze huilde overal. Ze lag in haar bedje ook te huilen. dat vond ik heel erg zielig. dus toen ben ik elk keer naast haar gaan liggen. als ze weer ging huilen dan deed ik mijn armen om haar heen. dan stopte ze weer met huilen. dan werd ze rustig en viel ze in slaap. dat deed ik toen steeds en nu nog.

Op de tekening heb ik haar en mij na getekend ik hou heel veel van haar. als zij er niet was zou ik elke dag huilen. en zal ik ik al mijn dromen opgeven. liefs Elinde 8 jaar

Toen ik 'Stichting Nooit Voorbij' oprichtte, was deze in eerste instantie bedoeld voor ouders van een overleden kind. Met elkaar maakten wij boeken en organiseerden wij van alles. Maar het bovenstaande gesprek bleef in mijn hoofd rondspoken...

Wij moesten toch ook iets met en voor de broertjes en zusjes van een overleden kind doen, zij zijn er ook nog. En wat hebben ze ons ouders nodig!

Wij organiseren sindsdien jaarlijks de Sterrenweek, waarin van alles te doen is voor kinderen.

Op een dag vergaderde ik met Carine en vertelde ik haar dat ik overwoog ook een boek met en voor jongeren te schrijven. Carine reageerde direct enthousiast en wilde graag meedenken. Toen ook Leoniek zich bij ons team voegde werd het plan om dit boek uit te gaan werken concreter.

We organiseerden een prachtig schrijfkamp in Vorden met broers en zusjes van overleden kinderen. De kinderen waren ontroerend open, gezellig en lief.

Er werd veel gelachen, gehuild maar het mooiste vond ik dat de groepen onderling zo snel een hecht team werden. En wat was het een mooi moment toen de ouders de laatste dag erbij kwamen.

Ik ben zeer trots op de jongeren, die dit boek hebben meegeschreven. Zonder hun inbreng en openheid was dit nooit gelukt.

Dank jullie wel.

Ik hoop dat dit boek andere kinderen kan helpen om vooruit te komen nadat ze een groot verlies hebben geleden.

Mirjam Louwen-van Bakkum

Oprichter & Directeur Stichting Nooit Voorbij

*'Help me alsjeblieft,
Om door deze moeilijke tijd te komen
Sla gewoon een arm om me heen.
Koester me,
Heb me lief
Troost me
En laat me niet alleen.
Ik ben er ook nog.'*

Agnes van Bakkum,

Oma van Florian

Inleiding

Overlevingsschuld. Een term die je, als je niet met de dood te maken hebt, waarschijnlijk nooit zult gebruiken.

Voor kinderen en jongeren die geconfronteerd worden met de dood van hun broer(tje) of zus(je), is dit een term die ze ook niet zullen gebruiken (omdat ze de term niet kennen) maar die ze wel zeker zullen voelen! Jij mocht wel doorleven, jouw broertje of zusje stierf. Hadden mijn ouders liever gehad dat ik was doodgegaan? Verdien ik het om te leven? Ben ik het leven waard? Maak ik er wat van? Vele vragen die (onbewust) een rol spelen in het leven van een kind of jongere die een broertje of zusje verliest door de dood.

In de ruim 22 jaar dat ik nu werk met gezinnen in rouw, is het verlies van een kind in het gezin telkens weer een enorme aanslag op het overlevende kind. Een open deur, zou je kunnen denken. De impact van dit verlies gaat heel ver en gaat ook vaak de rest van het leven van het kind mee.

In dit boek lichten Imke (Mees), Vince (Ninthe), Sjors (Keet), Guus (Saar), Izzie (Juil), Doutzen (Jitze & Jente), Daisy (Youri), Juliet (Sverre en Imre), Nova (Gaia), Marlène (Naomi), Bryan (Youri), Zahraa (Mariam), Pascalle (Leon), Suzanne (Eline), Alyssa (Noah) en Ashley (Noah) een klein stukje van deze (rouw)sluier voor ons op.

Wat deze jongeren te doen hebben in hun leven om het verlies van hun brusje (brus is de term die we vaak gebruiken als we het over broertjes

én zusjes hebben) te dragen, is bijna onmenselijk. Ze hebben te maken met hun eigen verdriet, het verdriet om het overleden brusje, verdriet om hun ouders, hun opa en oma en ondertussen wordt er ook van hen verwacht dat ze hun leven leven. Dit allemaal naast de grote vragen die het leven en de dood oproepen, zoals aan het begin beschreven.

Zeker als jongere is dat geen makkelijke opdracht. De middelbare school verlangt enorm veel van je, tijd voor rouwen is er niet en rouwverlof bestaat niet voor jongeren.

Met wie kun je over je verlies praten? Wie begrijpt jou? Waar vind je iemand die hetzelfde heeft meegemaakt en dan nog, is dat iemand met wie je zou willen praten? Wat gebeurt er met je als je dit grote verdriet in al zijn facetten toe gaat laten?

Het is niet voor niets dat de jongeren die meeschreven aan dit boek, zo enthousiast waren om hun verhaal op te schrijven. Niet alleen om het verhaal van hun overleden brusje op te schrijven, wie hij/zij was, hoe de band was, hoe het leven samen was, maar óók om nu (voor sommigen echt 'eindelijk') je eigen ervaring te kunnen delen. Ruimte te vinden voor je emoties.

De ouders van deze jongeren willen er allemaal zijn voor hun overlevende kind(eren). Dat staat helemaal buiten kijf. De natuurlijke neiging van kinderen is, echter, om je ouders te beschermen (zoals ouders ook hun kinderen willen beschermen). Je doet alsof het goed met je gaat (en het gaat ook gewoon vaak echt wel goed), je wil er vooral niet over praten, want wat als je vader of moeder gaat huilen, je wil niet dat

je ouders op jou als kind letten (niets 'erger dan dat' voor een jongere: al die aandacht), met als gevolg dat het verhaal zich opsluit in jezelf.

Dan is daar het jongerenweekend van Stichting Nooit Voorbij. Met enthousiasme meldden de jongeren zich aan. Ze konden niet 'zomaar' meedoen, er ging een intakegesprek aan vooraf met Carine Kappeyne van de Coppello (GZ-psycholoog) en met mij, om echt zeker te weten dat het schrijven én het lotgenotencontact zouden passen en niet een jongere dusdanig uit evenwicht zouden brengen dat hij/zij daarna niet goed meer zou kunnen functioneren.

In het weekend was het enthousiasme ongekend. Voor een lezer een raar woord, 'enthousiasme', als je het hebt over een lotgenotencontact voor jongeren na de dood van een brusje. Je zou erbij moeten zijn om het te zien en te snappen.

Zo blij om eindelijk hun verhaal te delen met anderen die het snappen, begrijpen en die aan een half woord genoeg hebben. Zo fijn om te kunnen huilen, boos te zijn, of wat dan ook, zonder dat je daarmee een ander belast.

De ontlasting die we zagen als er niet geschreven werd maar er 'vrije' momenten waren, was de getuigenis van de opluchting die de jongeren hebben gevoeld. Met uiteindelijk deze prachtige verhalen die hier in het boek staan. Uit hun hart geschreven.

De ene met meer schrijftalent dan de ander, maar daar gaat het niet om. Het verhaal van het overleden brusje ligt er. Hún verhaal ligt er! Ze hebben het live kunnen delen en ze delen het via het boek.

Hun broertje of zusje is nooit voorbij. Zij zijn zelf nooit voorbij en de band die ze hebben met hun overleden broertje of zusje is ook nooit voorbij.

Ik voel me vereerd aanwezig te hebben mogen zijn in dit bijzondere schrijfweekend.

Leoniek van der Maarel-Stordiau

Psycholoog gespecialiseerd in rouw

www.hetnieuwewrouwen.nl

Inhoud

Inleiding door psycholoog Leoniek

Voorwoord

Guus over Saar

Juliet over Imre en Sverre

Sjors over Keet

Vince over Ninthe

Alyssa over Noah

Ashley over Noah

Suzanne over Eline

Zahraa over Mariam

Izzie over Juul

Daisy over Youri

Bryan over Youri

Doutzen over Jitze

Imke over Mees

Nova over Gaia

Marlene over Naomi, Jurre en Jacob

Pascalie over Leon

Kim over Max

Karina over Carlo

Verantwoording door psycholoog Carine

Van de begeleiding

De jongeren en hun verhaal

Vrienden Boekje

Mijn naam is:

Vince

Mijn verjaardag:

Mijn verjaardag is op 23 januari en ik ben 12 jaar

Broertjes of zusjes:

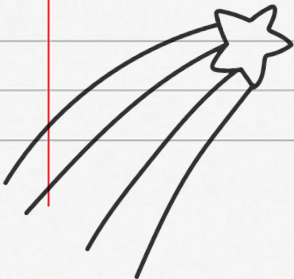
Ik heb 2 stiefbroers en 2 stiefzussen en mijn zus Ninthe

Mijn haarkleur:

Blond

Mijn ogen:

Blauw

Mijn favoriete eten:

Sushi

Dit lust ik echt niet...:

Courgette

Mijn lievelingsdier:

Een kat en een hond

Mijn favoriete vakantiebestemming:

Spanje

Op mijn spotify playlist:

Mijn lievelingsmuziek is Nederlandse rap

Mijn favoriete film:

Heb ik niet

Mijn favoriete serie:

Stranger Things

Mijn hobby's:

Voetballen gamen en met vrienden dingen doen

Dit is mijn droom:

Mijn droom is dat mijn zus terugkomt, maar dat gaat niet, dus is mijn volgende droom om een heel mooi leven voor me te hebben met een gelukkige familie en gelukkige vrienden.

Vince & Ninthe

IK BEN VINCE EN DIT IS MIJN VERHAAL

Mijn zus Ninthe is overleden aan hersenstamkanker. Ze is 13 jaar geworden. Ze was gevallen op haar stuitje en toen kon ze heel slecht lopen. Ze was ook heel duizelig, dus we gingen naar de dokter om te kijken wat er aan de hand was. Hij stuurde ons door naar het ziekenhuis, waar ze haar onderzochten. Ninthe bleek hersenstamkanker te hebben.

We moesten naar Utrecht, naar het Prinses Maxima Centrum. Ik zat toen op school en werd opgehaald door mijn opa en oma, want mijn ouders moesten naar Utrecht. Toen ik daar aankwam wist ik niet wat er was. Mijn zus had allemaal dingen op haar hoofd en zat in een rolstoel. We gingen naar buiten.

Ninthe wilde vertellen wat er met haar aan de hand was. We gingen op een bankje zitten en toen zei ze dat ze doodging. Hersenstamkanker is namelijk ongeneselijk. Ik moest huilen en werd heel erg boos. Ik wist niet wat ik moest doen. Ik dacht: Nee, nee! Dit kan niet. Ik geloof het niet!

Nadat ik wat gekalmeerd was, gingen we een spelletje doen. Ze kan nog heel veel, dacht ik. Ik realiseerde me dat ik er niks aan kon doen en dat het is zoals het is. Het leven is niet eerlijk. Het was heel moeilijk, maar ik moest me erbij neerleggen.

Het ging steeds slechter en slechter. Ninthe kreeg bestralingen om haar langer in leven te houden en toen ging het weer heel goed. Ze kon zelfs weer een heel klein beetje lopen. Ze was weer vrolijker en ik ook. Maar weer wat later ging het weer slechter. Ze sliep veel, ze werd heel soms wakker om te drinken of te eten en daarna ging ze weer slapen.

Zo ging het een paar dagen door, totdat ik 's nachts wakker werd gemaakt. Waarom maak je mij wakker, dacht ik. "Ninthe is overleden", kreeg ik te horen. Ik was heel verdrietig en boos.

MIJN LEVEN VOOR NINTHE OVERLEDEN WAS

Ninthe en ik hadden een goede band, maar we hadden ook vaak discussies en soms zelfs ruzie. Toch kwam dat altijd goed. Ninthe was altijd heel vrolijk maar ook irritant. Dat irritante mis ik. Ik wil het weer terug. We waren een heel vrolijk gezin, ook al waren mijn ouders gescheiden. Mijn vader werkt veel en ik ben blij voor hem dat hij een leuke baan heeft. Mijn moeder werkt juist niet. Ze zit nu in de ziektewet en is heel verdrietig. Mijn vader is ook verdrietig, maar minder en anders. Mijn moeder zoekt naar een nieuwe baan. Ik hoop dat ze die vindt en dat ze weer lekker kan werken. Ik hoop dat het weer een beetje wordt zoals het was, ook al kan dat niet meer precies hetzelfde, want we missen een heel geliefd belangrijk en vrolijk persoon. Ninthe hielp mij vaak met iets vragen aan iemand die ik niet ken, want ik ben altijd heel verlegen. Ik was trots op haar als mijn grote zus. Ik vond haar zo dapper.

DE AFSCHEIDSWEEK

Ninthe heeft een paar dagen bij ons thuis in de kist gelegen. We hebben er spulletjes in gestopt, dat voelde fijn. Daarna was de uitvaart. De uitvaart was verdrietig, maar ook heel mooi. De kist van Ninthe werd op een koets met paarden gelegd. Iedereen die meeding moest op de fiets, want Ninthe zei altijd: "Ik moet altijd naar school fietsen, ook als het regent." Dus we gingen fietsen en wat gebeurde er? Het ging regenen. Ik moest een beetje in mezelf lachen. Dit was wat ik zo miste. Mijn irritante zus...

Toen we aankwamen ging de zon weer schijnen. We waren bij een huis met een grote tuin. Achter de tuin stroomde een rivier. Er waren veel mensen. De klas van mijn zus was er, en een goede vriend van mij. Ook kwam de beste vriendin van mijn zus en nog vrienden en vriendinnen van mijn ouders. Het voelde goed dat er mensen waren die ons steunden. De beste vriendin van mijn zus zong een liedje. 'Winter bear' heette het. Er stond ook een tafel met drinken en eten. Iedereen was verdrietig. Ik mocht een bootje pakken met dingen erin die voor geluk staan. Dat bootje mocht ik in de rivier leggen. Waar het bootje nu is, weet ik niet. Maar ik geloof erin dat mijn zus gelukkig is. Daarna gingen we naar de begraafplaats. Daar waren heel veel mensen met bloemen en gedichten. We legden alle bloemen bij de kist en lazen alle gedichten voor. Veel mensen moesten huilen, ik ook. Er was nog muziek en daarna werd ze begraven. Op het moment dat de kist zakte, schreeuwde ik heel hard.

Ik was zo boos en zo verdrietig. Ik liep weg, ik wilde het niet zien.

Daarna zijn we allemaal naar huis gegaan. Mijn vader had nog een restaurant afgehuurd. Daar kwamen nog veel mensen naar toe. Ik ging mee met mijn vader. Er was nog een soort presentatie over mijn zus, over wat voor soort persoon ze was. Daarna ging iedereen naar huis.

HET LEVEN NADAT NINTHE OVERLEDEN WAS

Mijn verhaal is heel heftig en het klinkt misschien gek, maar ik heb er ook van geleerd. Ik heb geleerd dat het leven niet eerlijk is, bijvoorbeeld. Ik moet me hier overheen zetten en doorgaan met leven.

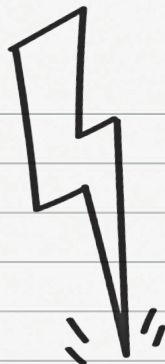
Mijn ouders zijn veranderd. We zijn sneller geïrriteerd en er zijn meer ruzies. Dat is heel logisch. We werken eraan om dat te voorkomen. We maken bijvoorbeeld afspraken, dus dat is fijn. Ik probeer me eraan te houden. Ik heb dus heel veel geleerd in die periode en ik neem mee dat zij altijd mijn grote zus blijft en dat ze mij veel heeft geleerd; bijvoorbeeld dat ik dapper moet zijn en als ik iets wil, dat ik het dan moet vragen. Ik kan er steeds beter over praten. Het weekend met Stichting Nooit Voorbij heeft me geleerd dat ik niet de enige ben die een broertje of zusje verloren heeft. Dat voelt wel fijn.

Dit was mijn verhaal.
Vince Welbers, 12 jaar

Vince & Ninthe

Vrienden Boekje

Mijn naam is:

Doutzen

Mijn verjaardag:

14 november en ik ben 14 jaar

Broertjes of zusjes:

Ik heb 2 broertjes* en 1 zusje

Mijn haarkleur:

Blond

Mijn ogen:

Groen

Doutzen & Jitze

Mijn favoriete eten:

Pizza

Dit lust ik echt niet..:

Zuurkool

Mijn lievelingsdier:

Een vlinder

Mijn favoriete vakantiebestemming:

De camping in Dronten

Op mijn spotify playlist:

The Fall van Lovejoy

Mijn favoriete film:

Ocean Waves

Mijn favoriete serie:

Komi Can't Communicate

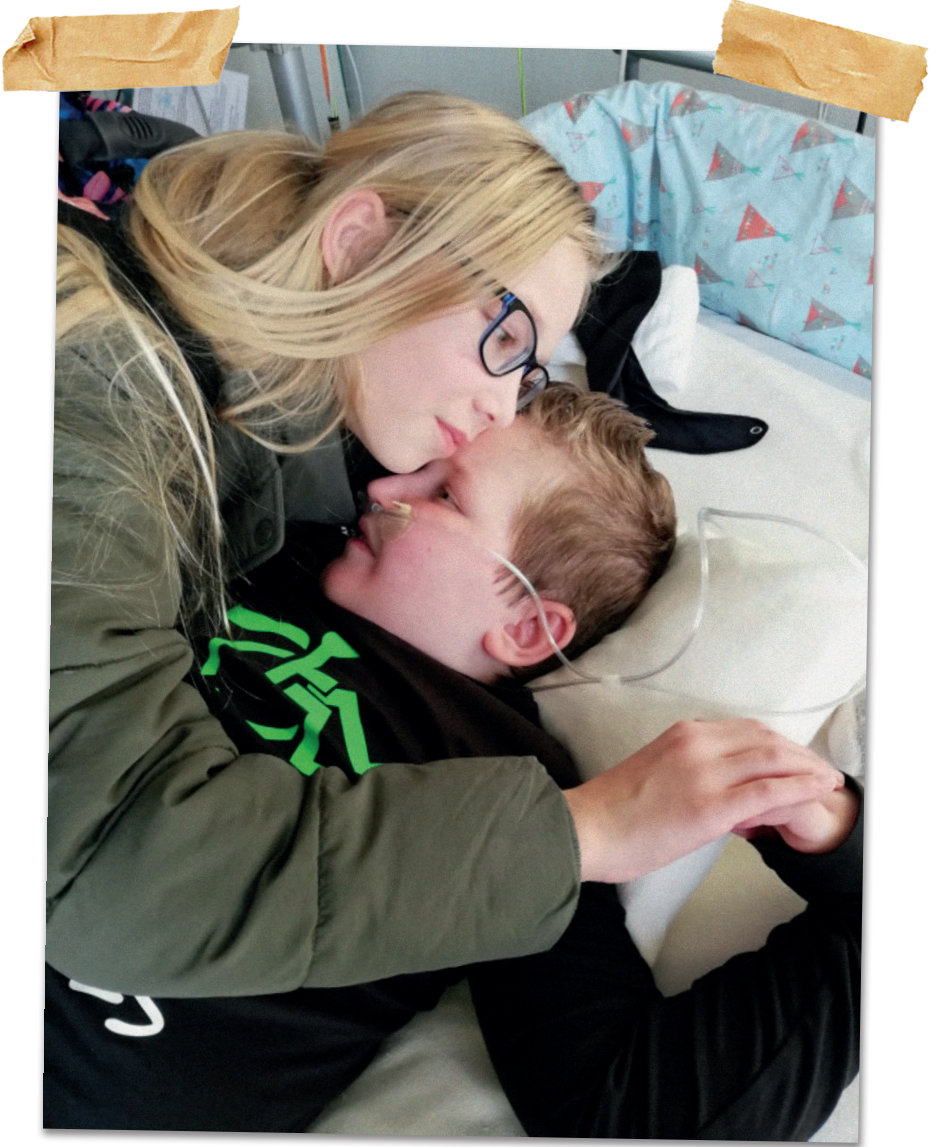
Mijn hobby's:

Tekenen, dansen en editen

Dit is mijn droom:

Ik wil psycholoog worden

Doutzen & Jitze

Mijn broertje Jitze is 27 januari 2020 overleden. Ik was op school toen dat gebeurde. Ik werd tijdens de kunstles gebeld door de pgb'er; ze vertelde me dat Jitze weer in het ziekenhuis lag. Jitze had een peroxisomale stofwisselingsziekte waardoor hij niet kon praten, lopen en eten. Hij zat dan ook in een rolstoel, kreeg sondevoeding door zijn neus en had een spraakcomputer die hij met zijn ogen kon besturen. Toen hij klein was kon hij nog wel kruipen, een beetje lopen, praten en eten, maar dat ging achteruit door de jaren heen.

Ik ben Doutzen, ik ben 14 jaar en ik zit in de vierde. Ik heb nog een zusje van 9, Yeldau en mijn broertje Jitze zou nu 13 zijn. Hij overleed toen ik 12 was. Jitze was net een paar weken thuis uit het ziekenhuis. Hij was herstellende van een longontsteking en het leek beter te gaan. Zondag 26 januari ging hij met mijn vader een stuk rijden in onze bus. Jitze heeft nog Mario Kart gedaan met mijn vader die middag. De volgende dag ging mijn moeder voor het eerst weer werken nadat Jitze weer thuis was uit het ziekenhuis. Die ochtend vertrok ik naar school zonder hem gedag te zeggen, wat ik eigenlijk elke dag deed. Tijdens de grote pauze heb ik onze pgb'er teruggebeld. Ze heeft me toen verteld dat Jitze een ernstige epileptische aanval had gehad en met spoed naar het ziekenhuis was gebracht. Toen ik thuiskwam heb ik gewoon mijn schoolwerk gedaan, hij lag immers in het ziekenhuis en daar was hij wel vaker. Maar toch voelde iets niet goed.

Nog voordat ik thuiskwam van school werd er naar onze huistelefoon gebeld. De enige die thuis was, was de pgb'er, dus ze nam op. Ze werd gecondoleerd, een hele schok. Ze heeft zich stilgehouden naar ons, omdat ze wist dat onze ouders het aan mij en mijn zusje wilden vertellen. Rond half zeven 's avonds vroegen we wanneer onze vader of moeder terug zou komen. Ze zei: "Heit en mem komen straks thuis." (Heit is vader en mem is moeder in het Fries). Dit klopte niet in mijn ogen. Beide ouders komen toch niet thuis, een van hen moet toch bij Jitze blijven? Na een klein kwartier zagen we onze bus aan komen rijden, hij werd niet op de oprit gezet, wat ik nog gekker vond. Toen stapten onze ouders beiden uit en begonnen de puzzelstukjes op hun plek te vallen.

Het zal toch niet..., dacht ik. Ze kwamen de woonkamer binnen, met rode ogen. Op dat moment wist ik het bijna zeker: Jitze was overleden. Toen mijn vader het ons verteld had, zaten we met zijn allen huilend op de bank; mijn vader, mijn moeder, de pgb'er, mijn zusje en ik. Mijn vader en moeder hadden nog iets meegenomen, drie knuffeltjes. Eentje voor mij, eentje voor mijn zusje en eentje voor Jitze. Ik en mijn zusje hebben de knuffeltjes nog steeds, het knuffeltje van Jitze is met hem mee in de kist gegaan. Ze hebben ons ook uitgelegd waarom de bus niet op de oprit stond; de rouwauto die Jitze thuis zou brengen, moest daar komen te staan. Toen Jitze werd geboren was hij al ziek, het is alleen later ontdekt. Zijn ontwikkeling ging wat langzamer dan die van andere kinderen. Hij kon veel later praten en lopen ging eigenlijk niet. Mijn vader en moeder hebben toen een onderzoek laten starten om erachter te komen wat dit veroorzaakte.

Jitze bleek een peroxisomale stofwisselingsziekte te hebben. Maar niet zomaar een. Hij was het eerste geval met deze soort, het is bij hem ontdekt. Er werden toen slechts zeven gevallen wereldwijd bekend, waarvan twee in Nederland. De ziekte heeft dan ook geen specifieke naam; het komt bijna niet voor en er is geen medicatie voor. Een peroxisomale stofwisselingsziekte is een ziekte waardoor je peroxisoom niet goed werkt. Je lichaam bestaat uit cellen, die kun je inbeelden als de bakstenen van een huis. Als die bakstenen scheef staan of kapot zijn, is het huis niet stevig. Eén zo'n cel bestaat uit drie belangrijke dingen: een 'energiecentrale' waar alle energie wordt geregeld, een 'gemeentehuis' waar alle signalen van het lichaam worden uitgevoerd of juist niet, en een 'afvalverwerkingsfabriek' die alle troep opruimt. Je peroxisoom is de afvalverwerkingsfabriek. Als die niet goed werkt zitten er te veel onnodige dingen in je lijf die de signalen van je hersenen tegenhouden. Daardoor kunnen die signalen van de hersenen niet goed opdrachten geven aan de spieren en kun je dus niet bewegen.

Jitze was een enorme grappenmaker. We noemden hem daarom altijd: draak of smiecht. Toen mijn zusje net kon lopen dreef hij haar naar een hoek toe en sloot haar in door zijn voetenplank tegen de zij-kanten van de hoek aan te zetten. Hoe harder zij hilde, hoe harder hij lachte. Of toen onze oppas op de wc zat, ging hij ervoor staan met zijn elektrische rolstoel zodat ze er niet meer uit kon komen.

Ik had een keer een turnwedstrijd en daarvoor had ik vlechtjes in. Ik liet ze aan hem zien en Jitze pakte een van mijn vlechtjes. Hij trok me naar beneden en gierde het uit van het lachen.

Bij het avondeten, als we vla en yoghurt gingen eten, pakte ik altijd de lepels. Ik deelde ze uit aan iedereen en bleef even bij Jitze staan. Ik fluisterde: “Hey Jitze, pssst. Zullen we heit zijn lepel omgekeerd in zijn vla doen?” Als ik dat had gezegd begon hij al helemaal te glunderen. Ik verstopte de lepel dan bijvoorbeeld in de mouw van zijn trui. Als heit dan de vla in zijn kommetje had, pakte ik de lepel, deed hem in zijn hand en maakte een gooibeweging met zijn hand. Dan pakte ik de lepel over, deed alsof hij hem had gegooid en zette hem omgekeerd in de vla. Mijn vader deed dan nepboos en Jitze lag helemaal dubbel.

Mijn broertje bekeek de dingen altijd van de positieve kant, hij genoot van de dingen die wél konden, zoals naar het strand gaan. Hij hield zó enorm veel van de zee! We gingen er dan ook regelmatig heen. We hadden een speciale strandrolstoel gekregen van de baas van mijn vader. Dat is een rolstoel met drie wielen waarin je bijna helemaal ligt. We gingen dan met onze bus naar het strand van Julianadorp of Callantsoog. Als we aangekomen waren op de parkeerplaats, tilden mijn vader en moeder hem in de strandrolstoel. Goed weer of slecht weer, we gingen altijd naar een strandtent na afloop. Dan konden we namelijk van binnen de zee nog even zien en konden we weer opwarmen.

Nadat mijn ouders hadden verteld dat Jitze was overleden, kwam hij begin van de avond aan in de rouwauto. Hij werd naar binnen gereden op een bed.

Eenmaal binnen ging hij naar zijn kamer en tilde mijn vader hem op zijn eigen bed. Die avond wilde ik hem nog niet zien, ik was

er nog niet aan toe. De volgende dag was ik er wel aan toe. Ik heb hem toen wel gezien, maar hoe ik me toen voelde weet ik niet meer.

De afscheidswEEK was heel zwaar, ik kreeg bijna geen hap door mijn keel. Jitze lag op zijn kamer op zijn eigen bed. Ik heb hem nog stukjes uit 'de Gorgels' van Jochem Meijer voorgelezen en heb zoveel mogelijk knuffels gegeven. Ook gingen we elke avond met het hele gezin hem nog welterusten zeggen, zoals we altijd gedaan hadden. Daar hoorde ook bij dat we met het hele gezin een slaapliedje zongen en mijn zusje en ik elk een eigen liedje.

*Ga maar lekker slapen
Want ik blijf bij jou
Het lichtje blijft aan
Ik zal vannacht over je waken*

Dit was het liedje dat ik altijd voor hem zong. Ik heb op mijn kamer een kaars staan met dit liedje erop.

Op donderdag 30 januari hadden we condoleances aan huis. Vanaf 2 uur stroomde ons huis vol met mensen in een lange rij. We hadden een tafel staan met blaadjes en een pen, zodat mensen een herinnering aan Jitze op konden schrijven. Die blaadjes deden we na afloop in een boekje om ze te kunnen bewaren. Dat boekje staat nu in een kast, een kast die we helemaal hebben ingericht met spullen van Jitze.

Vlak voor de begrafenis op maandag hebben we Jitze in zijn kist gelegd, die we hadden versierd. Mijn vader heeft een stukje van Jitze zijn haar afgeknipt en het in een doosje gedaan. Daarna strooiden we wat zand dat nog op de strandrolstoel zat in de kist en deden we de deksel erop. Alle vier hebben we een knopje dichtgedraaid. Mijn vader, moeder en twee ooms hebben de kist in onze rolstoelbus getild.

Wij zaten toen met het hele gezin in onze bus, we reden naar de kerk toe. Mijn hele familie liep achter ons aan, een enorme stoet. Bij de kerk hielpen mijn zusje en ik ook mee om de kist naar binnen te tillen.

Eenmaal in de kerk werden we eerst weer gecondoleerd door allemaal mensen. Heel veel mensen kende ik niet, dat was heel raar. Mijn hele klas was ook gekomen om te condoleren en mijn vriendinnen bleven de hele dienst. Er waren zelfs docenten die langskwamen. De dienst was heel mooi, er waren heel veel mensen die een woordje deden en er was veel muziek. Ik heb zelf ook wat gezegd. Met tranen op mijn wangen heb ik trots mijn stukje voor-gelezen, ik was zo trots op mijn kleine broer.

Na de dienst werd de kist met Jitze de kerk uitgedragen, ik mocht weer helpen samen met mijn zusje. We gingen weer in onze bus en dit was de laatste keer dat we samen als gezin in de bus zaten. We reden naar de begraafplaats, die was vlakbij en er liepen heel veel mensen achter ons aan. Al die mensen gingen mee om bij zijn graf voor de laatste keer afscheid van Jitze te nemen. De dominee vertelde nog iets en de meeste mensen gingen daarna weg. Ze liepen nog even langs de kist. De familie en vrienden die we dit hadden gevraagd,

bleven toen we de kist lieten zakken. Ik wilde dit echt niet. Het was verschrikkelijk, want ik wist dat ik hem nooit meer zou kunnen zien. Toen de kist in het graf lag, ging iedereen weg. Wij mochten als gezin de eerste schepjes grond op de kist gooien, ook hadden we alle vier een ballon die we loslieten, ze gingen kapot in de bomen. Dat noemden we een echte 'Jitze-streek'.

Daarna gingen we nog naar het MFC om na te praten. Zowat iedereen die op de begrafenis was, was daar. Mijn vriendinnen waren er ook en hadden een mand met allemaal cadeaus meegenomen. Iedereen uit mijn klas had een kaartje geschreven, dat vond ik heel erg mooi. Later kreeg ik ook te horen dat er iemand was flauwgevallen toen ze hoorde dat Jitze was overleden. Ik was niet eens vriendinnen met haar... Dat heeft me echt geraakt, ik barstte bijna in tranen uit.

Na de begrafenis was het stil in huis, er waren geen geluiden meer van Jitze. Geen rolstoel, geen geluiden van de sondevoedingspomp, niet meer zijn geluidjes, ook de stem van zijn spraakcomputer was er niet meer... Maar ook het geluid van de koelplaat die er de afgelopen week lag, was weg. Dit geluid vind ik nog steeds naar. Als ik het hoor krijg ik gelijk het beeld voor me van Jitze die op zijn bed lag. Op een zaterdag gingen we met de burens eten, om even niet thuis te zijn en wat afleiding te hebben. We hadden pizza's en een calzone besteld, maar ik had totaal geen trek. Ik heb een stukje pizza geprobeerd, maar ik vond het niet lekker, wat best raar was, omdat ik pizza heel erg lekker vind. Mijn ouders en de burens hadden tegen me gezegd dat ik toch iets moest eten, dus heb ik een wit bolletje met vlokken gekregen en hem

stukje bij beetje opgegeten in een uur. Ik kon geen hap door mijn keel krijgen, omdat ik het heel raar vond om daar te eten zonder Jitze. Iets doen zonder dat Jitze erbij was klopte sowieso al niet. Het klopt nog steeds niet, maar het wordt in de loop van de tijd makkelijker.

De weken na het overlijden ben ik niet naar school geweest. Ik bleef thuis van mijn sport- en muzieklessen. Na een tijdje ging ik weer halve dagen naar school voor wat afleiding, en toen ik niet meer zo moe was na een halve dag school ging ik volledige dagen. Dat duurde niet heel lang, want corona kwam om de hoek kijken. Online-les was voor mij echt top, niet zoveel mensen om me heen en mijn batterij was minder snel leeg.

Langzamerhand werden Jitze zijn spullen opgehaald. Zijn rolstoel, zijn bed, alles. Ik kan me nog herinneren dat op dinsdagochtend zijn rolstoel opgehaald werd tijdens mijn Nederlandse les, de lessen waren toen al online, na Nederlands had ik Frans. Ik heb die docenten gemaïld en gezegd dat ik er waarschijnlijk niet zou zijn. Dat vonden ze geen probleem. Ik mocht de rolstoel in de bus rijden waarmee die werd opgehaald. Dat was de laatste keer dat ik hem heb bestuurd. Het pookje waarmee hij stuurde was een golfballetje, die hebben we eraf gehaald en in de kast staan.

De feestdagen zijn anders geworden, we vieren nog steeds Sinterklaas en Kerst enzo, maar er mist iets. Jitze maakte grapjes en zorgde voor gezelligheid. Een van die grapjes was bijvoorbeeld dat hij het Vliegerlied opzette als we een kerstdiner hadden met de

hele familie. En niet één keer... nee nee... heel snel achter elkaar, zodat je de hele tijd 'Hé barman, hé barman, hé barman' hoorde. En tijdens Sinterklaas hoor je hem niet meer grinniken als iemand een cadeautje uitpakt. Die grapjes en gezelligheid zijn de dingen die ik mis.

Het is stil in huis, de eerste weken zonder Jitze waren erg lastig. Dat is nu wel wat gewend, maar soms komt het even binnen. Dan komt het gemis weer naar boven en heb ik herinneringen die heel veel emotie ophalen. Dan ga ik weer terug naar mijn kamer en luister ik muziek. Als je mij tegenkomt is er een grote kans dat ik muziek luister. Zonder muziek kan ik eigenlijk niet leven. Jitze hield van pianostukken van Bach. Dat hij dit op zo'n jonge leeftijd al mooi vond is heel bijzonder. Als we in de pianowinkel van mijn opa waren speelde hij vaak iets voor Jitze. In de ogen van mijn broertje kon je dan zien dat hij er echt van genoot.

Jitze zal altijd bij mij blijven, ik blijf hem herinneren als een vrolijk mannetje. Als je de tijd nam om hem te leren kennen, kon je zien wanneer hij echt genoot en dat was vaak.

Leave Jitze / Lieve Jitze

Do silst altyd by my bliuwe / Jij zult altijd bij mij blijven

Lytse draak en smiecht / Kleine draak en smiecht

Ús bân is noait foarby / Onze band is nooit voorbij

Lieve Jitze,

De dag dat je er niet meer was zal ik nooit vergeten, het gevoel dat erbij hoorde ook niet. Onze ouders kwamen thuis en zetten de bus niet op de oprit, de achterklep ging ook niet open. Ik dacht toen al: nee, het zal toch niet. Alsjeblieft laat het niet zover zijn!

Ze kwamen binnen, gingen naast Yeldau en mij op de bank zitten en vertelden het nieuws. Dit was een van de weinige keren dat ik heit heb zien huilen.

Ze hadden een lammetje meegenomen voor ons, één voor Yeldau, één voor jou en één voor mij. Jouw lammetje ging met je mee, onder de grond, net zoals het zand van de strandrolstoel. Een beetje zee ging met je mee, want daar hield jij zo van. Het zand, de golven, de harde wind. Vooral als het heel hard waaide en de zee wild was, dan genoot jij. Dat vond je het mooist.

We hebben de traditie voortgezet; tweede kerstdag naar het strand want dat vond Jitze altijd zo mooi. We doen dan tikkertje met de zee. Jij bent de zee, oneindig, zoveel

Doutzen & Jitze

nog te ontdekken, mysterieus. Als jij dan iemand nat maakte was diegene de tikker. Eigenlijk is het gewoon normaal tikkertje, maar dan met de zee.

Ik hoop dat je het leuk hebt daarboven, dat je grapjes uithaalt met pake Age en Jente. Dat je het gezellig hebt met beppe Geartsje en pake Gerrit. Ik zal je nooit vergeten, je blijft altijd in mijn hart. Er zullen tijden zijn dat ik wat minder aan je denk, maar denk niet dat ik je vergeten ben, want jij blijft altijd bij mij.

Heel veel knuffels van Doutzen.

Het verlies van een broertje of zusje heeft een ongelooflijke impact op het leven van kinderen en jongeren. Niet alleen hebben ze te maken met hun eigen verdriet, ze zien ook de pijn van hun ouders. Om hun ouders niet verdrietig te maken, laten kinderen vaak hun eigen verdriet niet zien. Ze willen het niet nóg erger maken dan het is, maar ook hún verdriet mag er zijn.

Dit is het eerste boek waarin kinderen en tieners vertellen over hun overleden broertje of zusje. Over die lege plek aan tafel en over het gezin dat nooit hetzelfde werd. Waar ze vrijwel allemaal achter zijn gekomen is dat praten helend werkt. Het houdt de herinnering levend. Nu is die herinnering vereeuwigd op papier, omdat de band met al deze lieve broertjes en zusjes nooit voorbij zal zijn.

*"Ik hoop dat je het leuk hebt daarboven,
dat je grapjes uithaalt. Dat je het gezellig hebt.
Ik zal je nooit vergeten,
je blijft altijd in mijn hart"
Doutzen (14 jaar)*

*"Mama, houd je eigenlijk net zoveel van ons als van Florian?"
"Evenveel lieverd, waarom vraag je dat?" "Omdat je altijd
aan Florian denkt en hier alleen maar foto's van hem hangen.
Je schrijft wel over hem, maar knutselt nooit meer met ons.
Soms lijkt je er wel niet te zijn!" Dit gesprek vond een half jaar
na het overlijden van Florian plaats. En gelijk werd ik met
beide benen op de grond gezet... Wat ben ik daarvan
geschrokken! Mijn andere kinderen zijn er ook nog
en zij hebben mij meer nodig dan ooit!"*

**Mirjam Louwen-van Bakkum,
Oprichter Stichting Nooit Voorbij**

ISBN 978-90-831927-4-1

9 789083 192741 >